

KANDIDATUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
AKADEMIN FÖR BIBLIOTEK, INFORMATION, PEDAGOGIK OCH IT
2016:23

Författarbesök på folkbibliotek
En undersökning om författarbesöksverksamheten i relation till
folkbibliotekets samhällsliga funktion

SARA LYNNGHAUG



HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

© Sara Lynghaug
Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel	Författarbesök på folkbibliotek: En undersökning om författarbesöksverksamheten i relation till folkbibliotekets samhälleliga funktion
Engelsk titel:	Author visits at public libraries: A study of the author visit activities in relation to the societal function of the public library
Författare:	Sara Lynghaug
Färdigställt:	2016
Handledare:	Amanda Glimstedt Jonas Söderholm
Abstract:	<p>The purpose of the present Bachelor's thesis is to contribute to the library and information science research on how author visits for an adult target group at public libraries in Sweden as a phenomenon can be understood in relation to the public library's societal function. The questions asked were, firstly: which goals are present in the author visit activities? And secondly: what functions does the public library hold in regard to the author visit activities? Qualitative interviews with representatives from five public libraries have been employed as a method for collecting data. The empirical data was analyzed using a qualitative content analysis method. The theoretical framework consists of the concepts in "the four space" model by Henrik Jochumsen, Casper Hvenegaard Rasmussen and Dorte Skot-Hansen. It is found that the public library through the author visit activities supports several, but not all, of the goals presented in the model. It is also found that the public library through the author visit activities to a greater degree works as inspiration and meeting space than learning and performative space. The study concluded that author visit activities at the public library holds many possibilities in regard to goals and functions of the library.</p>
Nyckelord:	författarbesök, folkbibliotek, programverksamhet

Stort tack till C, M, mina handledare och seminariegruppen, vars uppmuntran och konstruktiva kritik har varit till stor hjälp

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	2
1.1 Problemformulering	3
1.2 Syfte och forskningsfrågor	4
1.3 Uppsatsens disposition.....	4
2. LITTERATURGENOMGÅNG OCH TIDIGARE FORSKNING	4
2.1 Folkbibliotekets funktion i samhället.....	4
2.2 Litteraturförmedling.....	6
2.3 Programverksamhet och författarevenemang.....	8
3. TEORETISKT RAMVERK.....	9
4. METOD OCH MATERIAL.....	12
4.1 Insamlingsmetod: den kvalitativa forskningsintervjun	12
4.2 Urval.....	13
4.3 Etiska frågor	13
4.4 Genomförande av intervjuer.....	13
4.5 Analysmetod: kvalitativ innehållsanalys.....	14
5. RESULTAT	15
5.1 Presentation av respondenter.....	15
5.2 Presentation av innehållsanalysens resultat.....	16
5.2.1 Kategori A – inspirerande upplevelser.....	18
5.2.2 Kategori B – livslångt lärande.....	19
5.2.3 Kategori C – delaktighet	20
5.2.4 Kategori D – social plats	21
5.2.5 Kategori E – kreativitet	22
6. DISKUSSION	23
6.1 Författarbesöksverksamhetens mål	23
6.2 Folkbibliotekets funktioner	26
6.3 ”The four spaces” och författarbesöksverksamheten i praktiken	28
7. SLUTSATSER.....	29
8. FÖRSLAG TILL FORTSATTA STUDIER	31
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING.....	32
Bilaga: Intervjuguide	

1. INLEDNING

”[D]agens bibliotek är inte bara en samling böcker. Det är, eller kan vara, en plats där människor i alla åldrar och från olika delar av samhället möts och samtalar, där nya tankar och idéer föds, där berättandet lever och där läsaren och lyssnaren får träffa författare, forskare och föreläsare. Där amatörer och professionella musicerar, där aktuella ämnen belyses och debatteras, där lokala makthavare ställs till svars och där ortens specifika kultur eller traditioner lyfts fram.” (*Lyssna, läsa, mötas*, 2007, s. 5)

Programverksamhet är sedan länge ett av folkbibliotekets sätt att genom verksamheten erbjuda samhällsmedborgarna en plats för ett bredare kulturliv. En vanlig programpunkt är författarbesök. På Sveriges bibliotek arrangerades det cirka 3 200 författarbesök år 2014 (Kungliga biblioteket, 2015). Detta kan jämföras med att det år 2008 anordnades cirka 2000 författarbesök (Statens kulturråd, 2009). Författarbesöken kan således generellt sägas öka i antal. I ett mångkulturellt samhälle, där digitalisering och förändrade medievanor hos en ny generation ställer nya krav på biblioteket, har bland annat marknaden och vår kulturkonsumtion förändrats till att bli mer upplevelsebetonade (Audunson, 2004; Hvenegaard Rasmussen, Jochumsen & Skot-Hansen, 2011). Samtidigt som författarbesöksverksamheten växer – en ökning som också gäller användningen av e-medier – sjunker de fysiska boklånen och besöken på biblioteken (Kungliga biblioteket, 2015). Biblioteket måste förhålla sig till ett samhälle i förändring och i det ligger självklart en utmaning. Hur ställer sig då biblioteket till de förändrade förutsättningarna?

Flera folkbibliotek i världen, och också i Norden, har rört sig mot ett mer upplevelsebetonat utbud. Ett exempel finns i Sverige, där Malmös stadsdelsbibliotek Garagets hälsningsfras på hemsidan på internet är: ”Välkommen till Garaget - ditt var.dags.rum!” (Malmö stad, u.å.-b) Biblioteket gör reklam för sig självt genom att locka med kreativ verkstad, ekologiskt kafé och arrangemang, som är gratis och öppna för alla. I Malmö finns också ett exempel på en författarbesöksverksamhet, Internationell författarscen, som marknadsförs genom upplevelsen. På hemsidan uppmanas besökarna att komma och ”njut[a] av stämningen och samtalen” (Malmö stad, u.å.-a) i Ljusets kalender, en modern glasbyggnad som är en av stadsbibliotekets tre byggnader. Även om inte alla författarbesök marknadsförs så målade, är författarbesöket en programpunkt, som är baserad på upplevelsen. Besökaren får komma och träffa en författare i verkligheten.

När författarbesöksverksamheten för närvarande ökar i omfång och marknadsförs så uttrycksfullt, hur förekommande är de i bibliotekens biblioteksplaner? Vid en titt på biblioteksplanerna för de största svenska städerna, Stockholm, Göteborg, Malmö, Uppsala och Västerås (Statistiska centralbyrån, 2010), bibliotek, omnämndes författarbesök i endast en av planerna. I den regionala biblioteksplanen för Uppsala län kan man läsa om en utökad litteratursatsning, där det ingår en etablering av Litteraturkarusellen, ”där allmänhet och professionella författare möts på folkbibliotek i länets alla kommuner”.

Något som alltid påverkar en verksamhet är dess omkostnader. Enligt författarcentrum, en förening som bland annat förmedlar författare för olika framträdanden på till exempel bibliotek, ligger det rekommenderade arvudet för författare på cirka 6000 kr (Författarcentrum, u.å.). Därtill kommer eventuell ersättning för resor och eventuell övernattning. Man kan säga att det är ett förhållandevis dyrt arrangemang. Likväl anordnar många bibliotek idag författarbesök och de har också ökat i antal de senaste åren. Hur hänger det ihop? Biblioteken måste anse att författarbesöken är av betydelse, annars skulle de inte satsa på dem.

Författarbesök har berörts inom den biblioteks- och informationsvetenskapliga forskningen. Bland annat har det studerats i förhållande till de kulturpolitiska riktlinjerna (Ahlberg, 1999). Frågan om varför biblioteket arrangerar evenemang har också undersökts utifrån ett kulturpolitiskt perspektiv (Isaksson, 2006). En annan synvinkel på författarbesöken utgörs av dess plats inom de läsfrämjande arbetsmetoderna på bibliotek (Ljung, 2006). Slutligen har också författarbesöket studerats inom ramen för programverksamheten och den institutionella identitet som det svenska folkbiblioteket ger uttryck för genom sina programpunkter, detta i en kontext av det upplevelsebaserade samhället (Welin, 2013). Författarbesöket har på de flesta håll alltså studerats som en del av bibliotekets programverksamhet.

1.1 Problemformulering

Utifrån en situation, där de för verksamheten kostsamma författarbesöken ökar i omfattning i ett samhälle som kan karaktäriseras som upplevelsefokuserat, ställer jag mig frågan varför folkbiblioteken anordnar författarbesök. Vad kan författarbesöksverksamheten säga om folkbiblioteket?

Det visar sig att det finns en lucka i den forskning, som redan föreligger om författarbesök. Det har inte gjorts några nyare undersökningar med ett fokus på författarbesök. Där författarbesök nyligen har studerats, har de setts som en del av totala programverksamheten. Dessutom har forskningen ofta behandlat programverksamheten i förhållande till kulturpolitiska frågor och perspektiv. Ett samhälle, som är stätt i förändring, kräver också uppdaterad forskning. Det finns alltså skäl att studera författarbesöksverksamheten ur ett annat perspektiv, eftersom det finns en kunskapslucka. Det är även relevant ur ett biblioteksperspektiv att studera författarbesöken, därför att en ökad kunskap kan bidra till den biblioteks- och informationsvetenskapliga diskussionen om folkbibliotekets verksamhet och samhällsreliga funktion idag och i framtiden. En sådan kunskap kan också vara av betydelse för biblioteksverksamhetens praktiska utveckling.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med uppsatsen är att bidra till den biblioteks- och informationsvetenskapliga forskningen om hur författarbesök för vuxna som fenomen kan förstås i relation till folkbibliotekets samhälleliga funktion.

För att kunna uppfylla syftet ställer jag mig följande forskningsfrågor:

- Vilka mål finns för författarbesöksverksamheten?
- Vilka funktioner har biblioteket genom författarbesöksverksamheten?

Frågorna besvaras med hjälp av kvalitativ innehållsanalys av material från intervjuer, där det teoretiska perspektivet representeras av en teori, som diskuterar folkbibliotekets mål och funktioner i samhället, genom modellen ”the four spaces” av Henrik Jochumsen, Casper Hvenegaard Rasmussen och Dorte Skot-Hansen.

1.3 Uppsatsens disposition

I kapitel 2 presenteras en litteraturgenomgång och tidigare forskning, som behandlar författarbesök och programverksamhet och folkbibliotekets funktion i förhållande till ett upplevelsebaserat samhälle. Det teoretiska ramverket redovisas i kapitel 3 och utgörs av modellen ”the four spaces”. I kapitel 4 presenteras den kvalitativa forskningsintervjun som insamlingsmetod, urval och analysmetoden kvalitativ innehållsanalys. I kapitel 5 presenteras respondenterna och resultatet av analysen och i kapitel 6 diskuteras detta utifrån forskningsfrågorna. Kapitel 7 innehåller uppsatsens slutsatser. En diskussion om förslag till fortsatta studier återfinns slutligen i kapitel 8.

2. LITTERATURGENOMGÅNG OCH TIDIGARE FORSKNING

I det här kapitlet presenteras litteratur och tidigare forskning som gjorts om bibliotekets funktion utifrån premissen om upplevelsen som en viktig parameter i ett förändrat samhälle och litteraturförmedling, programverksamhet och författareevenemang.

2.1 Folkbibliotekets funktion i samhället

En ständig fråga inom biblioteks- och informationsvetenskapen är vad biblioteket är, bör och kan vara i relation till det samhälle det fungerar i. Värderingar skiftar liksom bibliotekets fokus. Jochumsen och Hvenegaard Rasmussen (2006a) argumenterar för att både folkbiblioteken och dess användare numera ser på bibliotekets användare som

kunder, som förväntar sig att få sina behov tillfredsställda, till skillnad från tidigare då biblioteken ville något med sina användare, exempelvis ge dem bildning. Även Åse Kristine Tveit (2004) nämner denna utveckling och hur man finner differentiering i alla olika nivåer i vad hon kallar kundsamhället, där specialiseringen och individualiseringen ökar.

Enligt Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012) går det att se en omvandling från en bild av biblioteket som en passiv bokkollektion till ett aktivt rum för upplevelser, inspiration och möten. Författarna refererar till Schulze (i Jochumsen et al., 2012), som anser att en upplevelsedimension ("experience dimension") tar alltmer plats i vårt dagliga liv, vilket genererar tanken om ett upplevelsesamhälle ("experience society"). Detta har enligt Jochumsen och Hvenegaard Rasmussen (2006b) sin upprinnelse i föreställningen om en upplevelseekonomi ("experience economy"), där inte längre bara pris, kvalitet och service spelar roll i en alltmer globaliserad konkurrenssituation, utan där den största tillväxten tillmäts upplevelseaspekten. Upplevelsen har blivit en viktig komponent i människors identitetsskapande och kulturkonsumtion. Författarna menar dock att även om folkbiblioteken inte är underkastade en marknadsekonomi, har de funnit att de befinner sig i en ökad konkurrens om samhällsmedborgarnas uppmärksamhet. Joacim Hansson (2012) menar tillika att "underhållningsindustrins tryck på människors vardagsliv drar med sig också biblioteken" (s. 157).

Jochumsen et al. (2012) argumenterar för att de yngre generationerna, födda efter det sena 1960-talet, ställer större krav på interaktion. Därför är det för biblioteket viktigt att se till att användarna kan medverka och påverka bibliotekets utbud och tjänster. På många sätt kan också en upplevelseorienterad verksamhet ha en positiv inverkan på förmedlingen av litteratur och annat material och också verka som en katalysator för lärande (Hvenegaard Rasmussen et al., 2011). Enligt Hansson (2012) gör dock detta att biblioteken försöker vara något annat än just bibliotek, vilket han menar inte är något att sträva efter. Hans syn på att användarna ska vara med och påverka handlar mer om deltagande demokrati snarare än att användarna ska vara de, som bestämmer vilken litteratur som ska köpas in eller som ska ge litteraturen betyg. Hansson (2012) menar att biblioteken försöker definiera sig som "samhällsinstitution på de villkor som det konsumtionscentrerade samhället ställer upp" (s. 177), men att ett alternativ är att biblioteket istället försöker vara ett alternativ till detta. Som synes finns det flera synsätt på det upplevelsebaserade samhället och dess inverkan på biblioteket och hur biblioteket ska agera i förhållande till detta. En linje menar att biblioteket ska anpassa sig och den andra att verka som motvikt. Detta påverkar självklart litteraturförmedlingen på biblioteket, vad som förmedlas, hur och varför. Ett resonemang om detta finns i kapitel 2.2.

En annan aspekt på folkbibliotekets ökade upplevelsefokus är internets påverkan på bibliotekets verksamhet och utbud. Vi kan idag se att det fysiska biblioteket inte har försvunnit till förmån för det virtuella, som många oroade sig för i slutet av 1990-talet (Jochumsen et al., 2012). Istället har det fysiska biblioteket fått omvärdera sig och sitt

förhållande till samhället. Också Ragnar Audunson (2004) tar upp frågan om det fysiska bibliotekets tillbakagång till förmån för det virtuella, men kommer fram till att det fysiska biblioteket i relation till det virtuella blir ännu viktigare ur ett demokratiskt perspektiv, då människor tenderar att söka sig till forum eller grupper på internet som passar deras speciella intressen och livsstil. Där kommer människor inte i kontakt med idéer eller personer som står för något annat än det man är van vid eller intresserar sig för. Under just 1990-talet kom debatten inom biblioteksvärlden mycket att handla om hur biblioteken skulle förhålla sig till den nya digitala teknologin. Marianne Andersson och Dorte Skot-Hansen (1994) undersökte tre danska biblioteksverksamheter i en studie utifrån vilka roller folkbiblioteket har. De framhåller att folkbiblioteket genom en lokal förankring kan profilera sig gentemot andra aktörer i samhället. I studien användes en modell för folkbibliotekets olika profiler, där fyra centra identifierades: kulturcentrum (biblioteket som en plats för kulturella upplevelser), kunskapscentrum (biblioteket som plats för utbildning), informationscentrum (biblioteket som plats för information riktad till både allmänheten och specifika användare) och socialt centrum (biblioteket som social plats, exempelvis för rådgivning och uppsökande verksamhet). De fann att kulturcentrum och kunskapscentrum var de mest framträdande och att socialt centrum var den minst förekommande profilen samt att kulturcentrumprofilen var den, som verksamheterna i framtiden främst fokuserade på. Hansson (2005) kommenterar modellen med att säga att kulturcentrumet har varit sig relativt likt under en längre tid och att bland annat litteraturförmedlingen och en allmänskulturell verksamhet med exempelvis författaraftnar och utställningar fortfarande finns på flertalet bibliotek. Han menar att relationerna mellan dessa fyra centra utmynnar i en diskussion om att biblioteket bör erbjuda ett varierat utbud av tjänster och aktiviteter som riktar sig mot användarnas sociala vardag, för att hitta sin plats i det han kallar kunskapssamhället.

Enligt Jochumsen et al. (2012) har samhället de senaste 10-15 åren förändrats radikalt mot ett globaliserat och mångkulturellt samhälle där traditioner tar allt mindre plats och istället öppnar upp för ett liberalt kulturellt synsätt. Därför behövdes en ny modell som tog hänsyn till dessa för biblioteket nya utmaningar och som också kan säga något om folkbiblioteket i framtiden. De utgick från Andersson och Skot-Hansens modell om de fyra centra och utformade en ny version, som skulle omfamna vad de ansåg var folkbibliotekens mål och funktioner i det framtida samhället. Denna presenteras vidare i kapitel 3.

2.2 Litteraturförmedling

Helge Ridderstrøm, Kjell Ivar Skjerdingsstad och Tonje Vold (2015) menar att en förmedlingshandling innebär att ställa de tre frågorna vad, hur och varför: vad är det som förmedlas, hur görs det och med vilken avsikt? Dessa frågor korresponderar i sin tur med tre övergripande dimensioner: tillgängliggöring och synliggöring, anpassning och relevans samt kvalitetsbedömning och värdegrund. Tillgängliggöring, synliggöring och frågan vad syftar på både ämnet och på vilken form det som ska förmedlas har. Författarna menar att av allt som är tillgängligt kan något synliggöras och detta betyder

att det sker på bekostnad av något annat. Vad som förmedlas har därmed att göra med en etisk och politisk aspekt i urvalet. Tveit (2004) ställer frågan om vilken uppgift biblioteket har i relation till vilka författare man väljer att bjuda in: är det litteraturförmedlaren uppgift att ge folk det som de redan känner till eller ska man bjuda in smala författare, vars böcker biblioteken av olika skäl tycker behöver uppmärksammas? Detta kan jämföras med Hansson (2005), som menar att en grundläggande fråga om moraluppfattning och smak är om biblioteken ska ge folket det, som de vill ha, eller om de ska ge folket det, som de inte visste att de ville ha.

Anpassning, relevans och frågan hur (Ridderstrøm et al., 2015) har att göra med vilket medium förmedlingen har eller på vilket sätt förmedlingen utförs på. Frågor som kan ställas är om förmedlingen är anpassad till målgruppen och om den är relevant för dem. Anpassningen kan exempelvis ske genom form, kontext (såsom ett tema eller ett samhällsproblem), grad av anpassning och omgivning. Tveit (2004) berör också rummets betydelse för arrangemanget, om den är en stor eller liten lokal i relation till mängden åhörare, och att det är viktigt att fundera kring målgrupper.

Kvalitetsbedömning, värdegrund och frågan varför (Ridderstrøm et al., 2015) har slutligen att göra med vad förmedlingen syftar till, vilka värderingar den vill förmedla eller förverkliga. Denna dimension innebär en självkritisk och reflekterande förhållning om vilka preferenser, normer och perspektiv förmedlaren har, som inverkar på förmedlingen. Förmedlaren utövar på så sätt, enligt Ridderstrøm et al. (2015), makt i förmedlingen. Författarna tar också upp att ett traditionellt mål i förmedling har varit bildning. Rasmus Grøn (2010) menar att det finns tre historiska faser i bibliotekens förmedlingssätt: den konfirmativa fasen, som kännetecknas av en upplysningsideologisk värdegrund; den reformativa fasen, som kännetecknas av en värdegrund där brukaren och självbetjäning står i fokus och där bibliotekarien ska uppfylla brukarens subjektiva behov; och den performativa fasen, som kännetecknas av upplevelsen (både läsoplevelser och förmedlingens som upplevelse). Grøn (2010) fann i sin studie att dagens förmedling var en utveckling av självbetjäning och brukarorientering men där vad Grøn (2010) kallar virtualiseringen och automatiseringen av bibliotekets tjänster har gjort så att ökade resurser finns för förmedlingen. Detta resulterar i den upplevelseorienterade förmedlingen, som strävar mot ett subjektivt upplevelsevärde. Han menar också att det i upplevelsen finns en öppenhet för det oväntade, som påverkar relationen mellan förmedlare, litteratur och mottagare.

Tveit (2004) ställer sig frågan om målen för evenemangsverksamheten motsvarar vad hon kallar läsarnas önskan eller om det handlar om att skaffa nya läsare eller kanske för att profilera sig som bibliotek. Olika slags publik kommer ofta ur ett samarbete med lokala föreningar eller dylikt. Utmaningarna för arrangörerna är, enligt Tveit (2004), två – man bör förhålla sig till målen att dels väcka läslust och dels sprida kunskap om den stora litterära mångfalden.

2.3 Programverksamhet och författareevenemang

Det finns ett antal svenska kandidat- och magisteruppsatser som berör författarträffar och programverksamhet. Erika Ljungs (2006) magisteruppsats baserades på en studie där intervjuer gjordes med folkbibliotekarier om läsfrämjande arbetsmetoder, varav en befanns vara författarbesök. Ljungs intervjuer visade att just författarbesök sågs som något som var alltför dyrt och som man inte hade budget för, även om samarbeten med till exempel ideella föreningar kunde generera lite pengar för evenemangen.

Ett tema i studier av programverksamhet är dess koppling till kulturpolitik. Peder Isaksson (2006) och Malin Ahlberg (1999), nämnda i inledningen, nämner till exempel de kulturpolitiska målen i sin uppsats. Ahlberg (1999) mätte i sin studie om och hur ofta folkbiblioteken hade författareevenemang samt hur viktiga dessa är. Hon kom fram till att många av folkbiblioteken i Sverige satsar på författareevenemang och på så sätt bidrar till att biblioteken fortsätter att vara kulturella centra. Isaksson (2006) studerade i sin magisteruppsats varför man arrangerar evenemang, utifrån en diskussion om kulturpolitik och tre olika synsätt relaterade till kulturpolitik, som kunde skönjas i bibliotekens arbete. Han kom fram till att författarbesöken är vanligast förekommande bland evenemangen och att det verkar som att det mest handlar om att erbjuda upplevelser och möten. En positiv bieffekt är sedan om evenemangen leder till att människor läser mer eller lär sig nya saker.

Men här finns också till exempel Saga Pohjola och Åsa Robertssons (1998) magisteruppsats, som genom både en kvantitativ och kvalitativ metod undersöker vilka som tar del av programverksamheten vid huvudbiblioteket i Göteborg och hur deltagarsammansättningen överensstämmer med ambitioner i kulturpolitiken. Den kvalitativa delen bestod av intervjuer med ett kulturborgarråd, en tjänsteman i Göteborgs kulturkansli och bibliotekschefen på huvudbiblioteket. Den sistnämnda intervjun är mest relevant för min studie, i det att jag också har intervjuat bibliotekarier om programverksamheten. Skillnaden är att författarnas intervju gjordes om hela programverksamheten, medan jag har fokuserat på endast en del av den. Det som bibliotekschefen gav uttryck för var att programverksamheten är viktig och att den är ett komplement till den övriga verksamheten. Den lockar också olika grupper av människor till biblioteket. I fråga om målgrupper nämnde hon att det var betydelsefullt att en del av programverksamheten var gratis, att man ska tänka på att alla människor ska kunna komma. Vidare har de en ambition med programmen att erbjuda en spridning över olika intresseområden och att det ska finnas olika nivåer på programmen.

Ett tredje tema är programverksamheten och dess relation till bibliotekets funktion. Adam Welins (2013) studie, som ligger till underlag för hans kandidatuppsats, undersökte den institutionella identiteten som det svenska folkbiblioteket ger uttryck för genom sin programverksamhet i en kontext av upplevelsen och dess prägling av bibliotekets strategier. Han studerade 41 biblioteks programpunkter och kom fram till fem teman, där folkbibliotekets institutionella identitet kunde skildras som en sammansättning av dessa: café, scen, lekplats, verkstad och hjälpcentral. Författarbesök

nämns här under ett av dessa teman, scen, och Welin påpekar att användarna både kan tillskrivas rollen som publik och en mer delaktig sorts roll som utövare, även om det oftast handlar om användaren i rollen som publik. Welin använder sig av ”en ny modell för folkebiblioteket i viden- og oplevelsessamfundet” i sin analys, vilken är detsamma som ”the four spaces”. Biblioteket får genom scentemat drag av det performativa rummet i och med att användarna själva kan stå på scen. Biblioteket får också, enligt Welin, i viss mån drag av inspirationsrummet och lärandrummet i modellen genom att programpunkterna i scentemat kan ses om ett uttryck för en ambition att inspirera användarna och genom att föreläsningar inom olika ämnesområden kan skapa förutsättningar för lärande.

3. TEORETISKT RAMVERK

I detta kapitel presenteras uppsatsens teoretiska ramverk.

Syftet med föreliggande uppsats är att bidra till forskningen om hur författarbesök som fenomen kan förstås i relation till folkbibliotekets funktion i samhället. Därför är det teoretiska perspektivet jag anlägger på min studie Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansens modell ”the four spaces” (Jochumsen et al., 2012), som utgör ett sätt att tala om bibliotekets samhällsliga funktion. Att modellen är relativt ny, utarbetad efter den nordiska biblioteksvärlden och att författarnas intention är att modellen kan användas som ett ramverk för en diskussion om folkbibliotekets uppgift och legitimitet både internt och externt, bidrar till relevansen för just min studie. Modellen är exempelvis använd i uppsatser om folkbibliotekets institutionella identitet kopplat till programverksamhet (Welin, 2013) och om folkbibliotekets uppgift i förhållande till de idéer som finns i politiska texter som rör en ny bibliotekslag (Svensson, 2014).

Modellen är utarbetad efter det faktum att det lagts ner ett stort antal bibliotek i Danmark. En kommitté, bildad på uppdrag av landets kulturminister, fick i uppgift att undersöka folkbibliotekets roll i kunskapssamhället och komma med förslag på hur de danska folkbiblioteken kunde utvecklas. Uppgiften skulle inte utföras retrospektivt, utan undersöka hur man kan organisera biblioteket i framtiden (Thorhauge, 2010). Styrelsen för Bibliotek og Medier bad i samband med detta arbete ett antal forskare vid Danmarks Biblioteksskole om att utveckla en modell för folkbiblioteket i kunskapssamhället. Modellen är, enligt Styrelsen för Bibliotek og Medier (2010) tänkt som en idealmodell, som kartlägger bibliotekets verksamhetsområde.

I och med en betoning av bibliotekets olika funktioner kan förväntningar och krav på biblioteket göras tydliga, men det gör också att alla andra möjligheter biblioteket besitter inte belyses och därigenom begränsar synen på det. Jochumsen et al. (2012) frågar sig varför modellen har blivit så använd. De ser en risk med användningen att resultat kan begränsa det kreativa tänkandet kring biblioteket. De frågar sig också om de med denna modell uppmuntrar homogenitet, när det kanske tvärtom är så att folkbiblioteken rör sig mot ett mer heterogent bestånd, och poängterar att modellen är

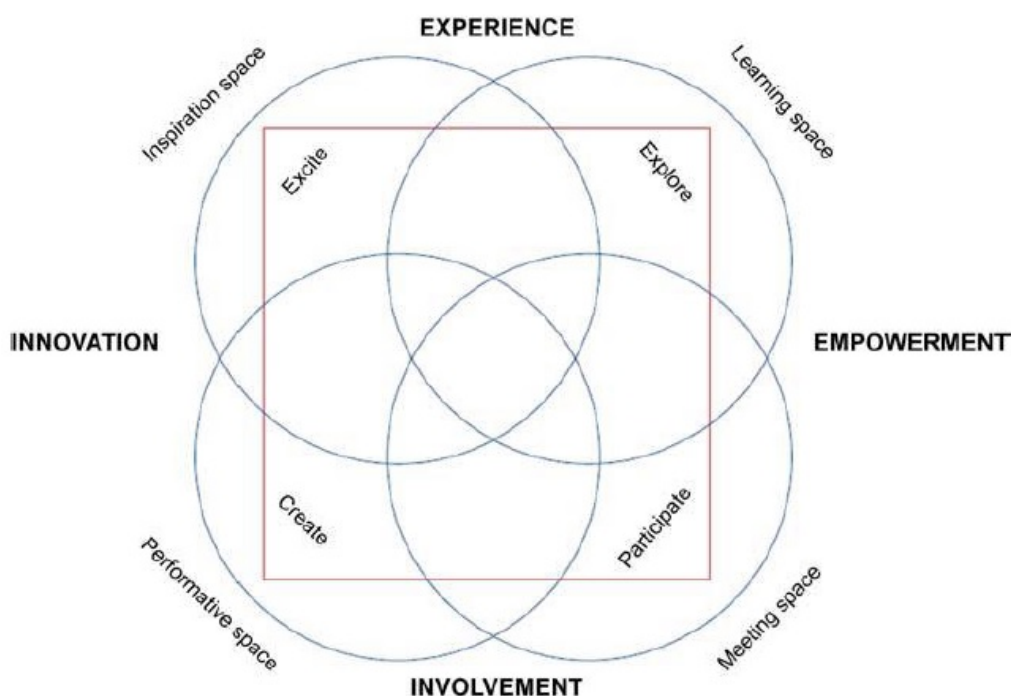
avsedd att stimulera till en så utbredd och varierad diskussion om biblioteket som möjligt. Modellen är alltså tänkt att vara en inspirationskälla för en bred diskussion om biblioteket. Den visar upp mål och funktioner i samhället, som författarna anser vara av vikt i förändringen mot ett upplevelsebaserat samhälle. Detta innebär att modellen är en variant av hur man kan tala om biblioteket, vilket gör den lämplig att använda för mig. I modellen finns fyra mål, som folkbiblioteket övergripande ska stödja och sträva mot.

Målet *experience* ska främst förstås som erfarenhet¹ men också som upplevelse. Det kan handla om att utgå från individers erfarenheter men också om att skapa nya upplevelser.

Involvement innebär delaktighet och engagemang. Det handlar exempelvis om en delaktighet i möten med andra eller att engagemang i skapande aktiviteter.

Målet *empowerment* ska förstås som bemyndigande och egenmakt, i ett sammanhang där samhällsmedborgare stöts av biblioteket till ökad självständighet. Målet handlar enligt Jochumsen et al. (2012) om att göra individen till en stark samhällsmedborgare, som kan ta egna beslut och lösa problem.

Innovation betyder förnyelse, nytänkande och utveckling. Målet handlar om att hitta lösningar på praktiska problem och utveckla nya idéer, strategier eller artistiska uttryck.



Figur 1. (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen, 2012, s. 589)

¹ I min läsning av den teoretiska modellen upplevde jag att begreppet "experience", som både kan betyda erfarenhet och upplevelse på svenska, var något oklart och svårbegripligt. I den danska källan (Styrelsen for Bibliotek og Medier 2010) återges begreppet "experience" med danskans "erkendelse" och "erfaring" och den engelska modellens "excite" står i den danska modellen som "oplevelse". Detta ger mig anledning att tro att "experience" främst ska tolkas som erfarenhet.

De två första målen har enligt författarna särskilt att göra med individens levnadsvillkor och utveckling i samhället, medan de två sistnämnda i högre grad berör samhälleliga förhållanden och föresatser, såsom upplysning och social rörlighet.

I modellen finns också fyra spaces eller rum, som inte ska ses som konkreta fysiska platser, utan snarare som möjligheter som kan förverkligas i både det fysiska rummet och det virtuella. Dessa är menade att stödja de fyra tidigare beskrivna målen.

Inspirationsrum: plats för inspiration, innovation och tankeväckande upplevelser. Detta är kopplat till modellens excite, som i det här sammanhanget kan betyda stimulera eller uppväcka något hos människan. Det här är enligt Jochumsen et al. (2012) platsen för meningsfulla upplevelser och erfarenheter, som förändrar vår uppfattning om något, som stimulerar till nya tankesätt och får användarna att välja något nytt, att gå utanför sin komfortzon. Inspirationsrummet behöver därför öppna upp för det irrationella, det känslomässiga och det kaotiska, oberoende av medium, genre och kulturella uttryck. Biblioteket har alltid varit en plats för inspiration, enligt författarna, men i och med förändringarna i samhället behöver man ompröva och tänka om kring biblioteket som ett inspirationsrum.

Läranderum: plats för lärande. Detta är i sin tur kopplat till explore, som betyder utforska. Här är platsen där människor i alla åldrar genom fri tillgång till information och kunskap kan utforska och upptäcka världen. Lärande sker på många olika sätt, genom lek och spel, genom skapande, genom kurser, studieplatser och läxhjälp. Det som gör biblioteket till en speciell plats för lärandet är dess utgångspunkt i individen, dennas erfarenheter och behov, i dialog och i en informell miljö. Jochumsen et al. (2012) menar att utmaningen för biblioteket mycket ligger i den unga generationens behov av ett upplevelsebaserat lärande snarare än det traditionella. Läranderummet är förutom experience också kopplat till empowerment, där ett mål för lärandet är den starka och självständiga samhällsmedborgaren, som kan göra aktiva val.

Mötesrum: plats för både organiserade och tillfälliga möten. Detta är kopplat till participate, vilket betyder att delta. Jochumsen et al. (2012) menar att detta är den öppna, offentliga platsen mellan hemmet och arbetsplatsen, där människor kan möta andra med både liknande och annorlunda åsikter och intressen. Mötet kan ske i det lilla tillfälliga, men också i till exempel en organiserad debatt som engagerar. Involvement och empowerment är båda mål som stöds genom mötesrummet. Genom möten med andra skapas engagemang och människan ges ökad egenmakt.

Performativt rum: plats för kreativitet, produktion och skapande. Detta är kopplat till modellens create, som betyder skapa. Genom det här rummet finns det enligt Jochumsen et al. (2012) möjligheter för användare att vara delaktiga och inspireras till kreativitet i mötet med konst och kultur, vilket är viktigt för biblioteket att erbjuda när användarna i större grad ställer krav på medverkan. Biblioteket tillhandahåller verktyg och stöd och kan också agera som distributör för och ställa scener till förfogande för användarnas produkter och aktiviteter.

Enligt Jochumsen et al. (2012) blir det övergripande målet att få dessa rum att interagera genom att inkorporera dem i bibliotekets arkitektur, design, service, tjänster, program och val av samarbetspartners. Viktigt att påpeka är att inga mål eller rum är helt skilda åt eller oberoende av varandra. De samspelar och överlappar varandra. Syftet med den visuella modellen är att visa hur begreppen hänger ihop. Den kommer i denna uppsats att användas som skiss för att i analysen grafiskt kunna precisera en aspekt av verksamheten mot något av målen eller olika rum, vilket ger mig en möjlighet att diskutera verksamhetens olika delar i relation till bibliotekets mål och funktioner. Att kartlägga verksamheter i "the four spaces"-modellen har gjorts på andra håll, exempelvis i rapporten Styrelsen for Bibliotek og Medier (2010). Det är i skärningspunkterna mellan dessa olika mål och rum som de intressanta aspekterna finns och i uppsatsen analyseras materialet i förhållande till dessa.

4. METOD OCH MATERIAL

I detta kapitel presenteras insamlingsmetoden och analysmetoden samt deras praktiska tillämpning. Urval, etiska frågor och genomförande av intervjuer diskuteras och redovisas för.

4.1 Insamlingsmetod: den kvalitativa forskningsintervjun

Då syftet med uppsatsen är att bidra till forskningen om hur författarbesök som fenomen kan förstås har jag valt att använda en kvalitativ undersökningsmetod, som enligt Lise Justesen och Nanna Mik-Meyer (2011) passar för att beskriva ett fenomen i dess kontext. Jag har valt att genomföra intervjuer som insamlingsmetod, eftersom de, enligt Steinar Kvale och Svend Brinkmann (2014), gör det möjligt att förstå världen utifrån intervjupersonernas synvinkel. Det jag är intresserad av är respondenternas beskrivningar av verksamheten. Den kvalitativa forskningsintervjun har en viss struktur, men gör det ändå möjligt för mig att anpassa mig och ställa följdfrågor om något av intresse uppkommer. Den semistrukturerade intervjun definieras av att intervjuaren arbetar med en intervjuguide där teman och en rad huvudfrågor är definierade på förhand, men där det också finns utrymme för avvikelser från guiden (Justesen & Mik-Meyer, 2011). Metoden ger mig möjlighet att få höra varje respondents perspektiv på ämnet och en fördel med den kvalitativa forskningsintervjun är också att intervjupersonen har möjlighet till fler svarsalternativ och till och med att förkasta premisserna för forskarens frågor (Luo & Wildemuth, 2009).

4.2 Urval

Urvalet av bibliotek utgör exempel på variation i både storlek och demografi. Två bibliotek i studien är små, där kommunens invånarantal ligger under 17 000. Ett bibliotek är mellanstort och ligger i en kommun där invånarantalet är cirka 50 000 och två bibliotek är stora och ligger i kommuner där folkmängden är över 200 000 invånare. Författarbesök nämns endast uttryckligen i en av dessa biblioteks biblioteksplaner, närmare bestämt ett av de stora biblioteken. I det andra stora bibliotekets biblioteksplan nämns programverksamheten mycket kort och i det mellanstora nämns ett fokus på utveckling av programverksamheten. Totalt sett gjordes fem intervjuer med programansvariga. Utöver de fem intervjuades även bibliotekschefen kort på det mellanstora biblioteket, emedan den programansvariga för det biblioteket inte kunde besvara alla mina frågor på grund av en utbildningsbakgrund utanför biblioteksområdet och ett begränsat ansvarsområde i verksamheten.

Innan kontakt togs med bibliotekschefen eller med programansvarig där denna kunde identifieras, kontrollerades att biblioteket anordnade författarbesök. Detta gjordes genom frågor direkt till personal eller genom kontroll av programverksamheten på bibliotekets hemsida. Genom bibliotekschefen kunde jag sedan få kontakt med den ansvariga på just deras bibliotek. Urvalet är således målstyrt genom att respondenterna valdes ut med tanke på deras ansvarsområde (Bryman, 2011). Vem som ansvarar för programverksamheten ser olika ut på olika bibliotek. Ibland är det en bibliotekarie och ibland kan det vara en kultursekreterare eller liknande. Kontakt togs med åtta bibliotek via mail eller telefon, varav två svarade att de inte kunde delta. Fem bibliotek var positiva till medverkan. Respondenterna i studien finns i både västra och östra Sverige.

4.3 Etiska frågor

Kvale och Brinkmann (2014) tar upp fyra områden, som brukar diskuteras under etiska riktlinjer för forskare: informerat samtycke, konfidentialitet, konsekvenser och forskarens roll. Innan intervjuerna gjordes fick respondenterna information om vad studien handlade om, hur lång tid intervjun förväntades ta, att de skulle bli tillfrågade om intervjun kunde spelas in, att personlig information skulle behandlas konfidentiellt och att de kunde välja att avbryta sin medverkan när som helst. Jag bad att få återkomma om jag blev osäker på hur jag skulle tolka något av respondentens uttalanden.

4.4 Genomförande av intervjuer

Den första intervjun gjordes som pilotintervju. Respondenten ville ha intervjuguiden innan intervjun och fick den också mailad till sig några dagar före. De fyra resterande respondenterna har inte fått guiden i förväg. Efter pilotintervjun omformulerades vissa

frågor, några lades till och ordningsföljden på teman justerades något inför nästkommande intervju.

Alla intervjuer genomfördes under perioden 25 april – 9 maj 2016 och var mellan 40 minuter och en timme långa. Platsen för intervjun valdes av respondenten själv, i två fall grupprum/arbetsrum på biblioteken och i det tredje fallet utomhus på en avskild plats. Två intervjuer har skett via telefon. Intervjuerna spelades, efter samtycke, in på mobiltelefonens röstinspelningsfunktion eller via ett datorprogram. Eftersom intervjuerna var semistrukturerade var intervjuguiden uppdelad på teman, men det fanns som tidigare nämnts också förslag på frågor nedskrivna under varje tema. Dessa ändrades något från intervju till intervju beroende på vad respondenten tog upp och följdfrågor ställdes där det kändes befogat. För att minimera min påverkan på deltagarna och för att inte färga materialet mer än nödvändigt, undveks ledande frågor i så stor utsträckning som möjligt.

4.5 Analysmetod: kvalitativ innehållsanalys

Min uppsats har som syfte att bidra till forskningen om hur författarbesök som fenomen kan förstås. Jag är intresserad av att identifiera motiv och mönster i textmaterialet från intervjuerna. Därför har jag valt att använda kvalitativ innehållsanalys, som enligt Yan Zhang och Barbara M. Wildemuth (2009) är en analysmetod för subjektiv tolkning av text genom kodning och identifiering av teman eller mönster. En viktig aspekt är att metoden fokuserar på relationen mellan det som ska analyseras och dess specifika kontext. Den kvalitativa innehållsanalysen kan visa upp bredden av olika förståelser för ett fenomen genom teman som identifieras i texten. Metoden är allt som oftast induktiv. Analysprocessen har alltså som mål att genom tolkning generera kategorier. Detta utesluter dock, enligt Zhang och Wildemuth (2009), inte deduktiv analys. Eftersom jag analyserar materialet utifrån teoretiska begrepp, är metoden deduktiv, men i och med att jag skapar kategorier utifrån förekommande kombinationer av begrepp (vilka framkommer som teman i textmaterialet), kan den även sägas vara induktiv. Metoden gör det möjligt för mig att i analysen koppla textmaterialet till teorin och skapa en bild av kategoriernas inbördes relation.

Här följer en redogörelse för den praktiska tillämpningen av kvalitativ innehållsanalys (såsom Zhang & Wildemuth, 2009, beskriver den), som den använts i denna uppsats.

Först transkriberades intervjuerna till textform. Hela intervjun transkriberades, förutom de passager där det var uppenbart att det inte talades om ämnet ifråga, till exempel om respondenten började tala om något som låg utanför ämnet för studien eller vid avslutande småprat. Pauser, suckar och små utfyllnadsord utelämnades, eftersom de var ointressanta utifrån forskningsfrågorna. Talspråket anpassades i viss mån till skriftspråk. Transkriberingarna förvarades i en privat dator.

Kodningsenheten definierades utifrån det motiv enheten gav uttryck för. Därför kunde det formuleras genom ett ord, en mening eller ett helt stycke text. Kodningsenheten

tilldelades endast en kategori. Kategorierna utvecklades utifrån de teoretiska begreppen i modellen: experience, empowerment, involvement, innovation och de olika rummen: inspirationsrum, lärande rum, mötesrum och performativt rum, vilka alla utgör temana. Eftersom modellens excite (stimulera), explore (utforska), participate (delta) och create (skapa) är sammanbundna med de olika platserna användes de tillsammans med dessa och utgjorde ingen egen faktor. Kategorierna skapades genom att kodenheterna färgmarkerades utifrån kopplingar till mål och platser. Därpå grupperades kodenheterna utifrån färgmarkeringarna och sammanställdes i fem kategorier.

Kontroll av kategorier gjordes efter att en del av textmaterialet kodats. De fick omarbetas några gånger. Kodningen i sin helhet genomfördes efter att valet av kategorier bedömts vara någorlunda fastställt, även om det fanns en medvetenhet om att det i textmaterialet kunde framkomma nya kombinationer av teman. Vid flera tillfällen har kodningen granskats så att teman och kategorier överensstämde, eftersom det är viktigt med en konsekvent kodning så att kategorier och teman inte får olika betydelser. Kategoriernas egenskaper klargjordes. Det är enligt Zhang och Wildemuth (2009) vanligt att i kvalitativ innehållsanalys använda sig av citat från textmaterialet för att styrka ett argument eller slutsatser. Jag använder mig därför av citat i presentationen av resultatet från analysen.

5. RESULTAT

I detta kapitel presenteras respondenterna och resultatet av analysen.

5.1 Presentation av respondenter

Även om intervjuer har gjorts vid fem bibliotek presenteras här sex respondenter. I ett av fallen kunde en respondent inte besvara alla frågor, då dennas utbildning och ansvarsområde inte gav möjlighet till det. Därför besvarade och kompletterade bibliotekschefen på det biblioteket några av frågorna. Jag har, för att skapa transparens i uppsatsen, valt att ge respondenterna fingerade namn, tre flicknamn och tre pojknamn: Anna, Emma, Nora, Fredrik, Oskar och Pontus. Namnen är inte representativa utifrån kön eller etnicitet. Nedan presenteras deras utbildning, nuvarande tjänst och hur länge de har arbetat i sin nuvarande tjänst.

Anna: Anna arbetar på ett bibliotek i en mindre kommun som barn- och ungdomsbibliotekarie. Då den bibliotekarie, som ansvarar för programverksamheten, är sjukskriven, har Anna blivit tilldelad rollen som programansvarig. Anna har studerat masterprogrammet i biblioteks- och informationsvetenskap. Hon tog examen 2012 och har arbetat på det berörda biblioteket i tre år.

Emma: Emma arbetar på ett stort bibliotek i en kommun med högt invånarantal. Hon har en utbildning inom biblioteks- och informationsvetenskap och har arbetat på det

berörda biblioteket i 17 år. Hon är programbibliotekarie med ansvar för författarbesök, men arbetar också med utställningar och vernissager.

Nora: Nora arbetar även hon på ett stort bibliotek i en kommun med högt invånarantal. Hon har en utbildningsbakgrund inom kultur, historia och pedagogik. Nora har arbetat som kultursekreterare på det berörda biblioteket de senaste fem åren och där haft ansvar för programverksamheten.

Fredrik: Fredrik arbetar på ett bibliotek i en liten kommun. Han har en magisterexamen inom biblioteks- och informationsvetenskap och tog examen 2004. Han har arbetat på det berörda biblioteket i fem år som vuxenbibliotekarie och ansvarar bland annat för inköp, mediabevakning och evenemang.

Oskar: Oskar är kulturvetare i grunden och arbetar som kultursekreterare i en mellanstor kommun, där arbetsplatsen finns på biblioteket. Han ansvarar för programläggningen på biblioteket och arbetar främst med planering, bokning och PR. Oskar har arbetat i sin nuvarande tjänst i drygt ett år.

Pontus: på samma bibliotek som Oskar arbetar även Pontus. Han är utbildad på bibliotekshögskola och har en examen i flera olika språk. Som bibliotekschef har Pontus ett övergripande ansvar för biblioteksverksamheten. Han har arbetat i biblioteksvärlden i 38 år och har haft den aktuella tjänsten som bibliotekschef i två och ett halvt år.

5.2 Presentation av innehållsanalysens resultat

I analysarbetet framkom fem kategorier, som i olika grad är länkade till de olika målen och rummen i "the four spaces"-modellen.

I kategori A – inspirerande upplevelser – återfinns de motiv som stöder målet experience och som kan kopplas till inspirationsrummet.

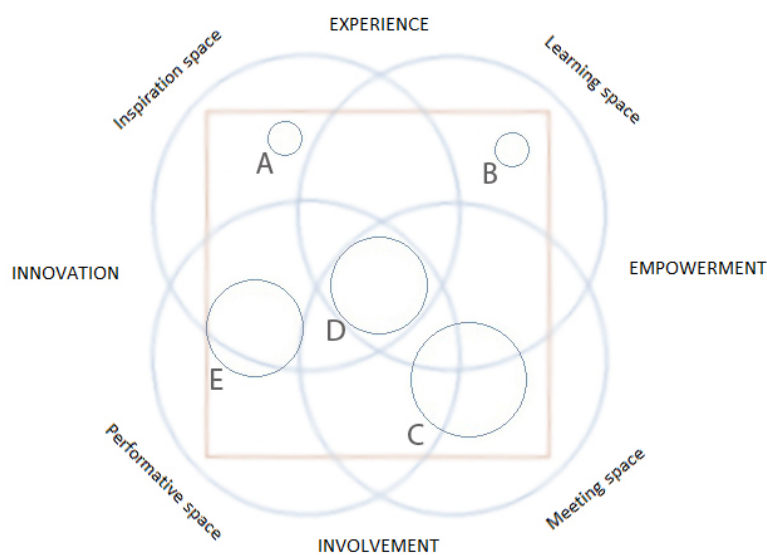
I kategori B – livslångt lärande – finns de motiv som stöder målen experience och empowerment och som kan länkas till länderummet.

I kategori C – delaktighet – finns de motiv som stöder målen empowerment och involvement och som kan kopplas till mötesrummet.

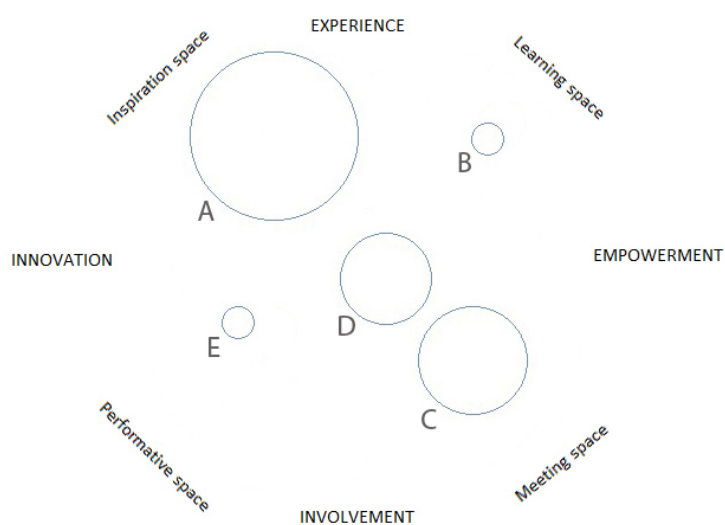
I kategori D – social plats – finns de motiv som stöder målen experience och involvement och som kan länkas till inspirationsrummet och mötesrummet.

Slutligen återfinns i kategori E – kreativitet – de motiv som stöder målen experience och involvement och som kan länkas till det performativa rummet och inspirationsrummet.

Analysen har bearbetats schematiskt i två bilder, varav den ena (figur 2) visar kategoriernas ungefärliga plats och spridning i modellen och den andra (figur 3) visar på deras inbördes storleksförhållanden i relation till förekomst av motiv i textmaterialet.



Figur 2. Kategoriernas ungefärliga plats i modellen samt kategoriernas spridning.



Figur 3. Kategoriernas inbördes storleksförhållanden.

Det som framgår av de båda bilderna är exempelvis att kategori A är den största, men också den som håller sig inom det mest begränsade området i relation till sin storlek. De andra fyra kategorierna är mindre till storlekarna, men motiven i vissa av dem är desto mer spridda i schemat. Det, som schemat visar, är att bibliotekets funktioner genom författarverksamheten i min analys främst håller sig inom två områden, dels inspirationsrum och dels mötesrum. Bilden visar en strävan efter att koppla verksamheten till de olika målen, men faktum är att målet innovation inte alls kunnat

upptäckas i något motiv i textmaterialet. Kategori A och E, som ligger närmast det målet i bilden ovan, har kopplingar till experience respektive experience och involvement och inte alls till innovation.

5.2.1 Kategori A – inspirerande upplevelser

I analysen framkom det att flertalet motiv i textmaterialet hade en koppling till inspirationsrummet och målet experience.

Att biblioteket ser den kulturella upplevelsen som ett mål och att den upplevelsen påverkas av många faktorer framkom i intervjuerna. Bibliotekspersonalen är ofta klart medvetna om vad som kan göras för att skapa en upplevelse. Det handlar bland annat om att ha bra belysning och ljud, att använda sig av en extern moderator och att genom att använda sig av en lokal med en scen skapa en upplevelse som liknar en föreställning.

Det handlar väl om att skapa en bra kulturupplevelse och jag tycker väl ändå att det är en bättre upplevelse om man sitter framför en scen med riktig teknik än om man har lite äldre teknik på biblioteket och kanske inte ser riktigt.² (Oskar)

Att som arrangör vara närvarande och att avsluta ett författarbesök på ett positivt sätt omnämns också som viktigt för upplevelsen av en respondent: ”Och så måste man ju också tänka på att man själv måste vara där, för ett program blir ofta bäst om man själv är med och hälsar välkommen, styr upp det är också någon psykologi i det där” (Nora). Att ”presentera en rolig föreläsning” nämns av samma respondent som ett mål i sig. Att upplevelsen av högläst poesi överträffar den tysta läsningen tar en annan respondent upp. Enligt respondenten blir ”poesin som bäst när den är live” (Emma).

Inom kategorin berörs också det som har inspiration som mål.

Nu ligger fokus mer på inspirera till, ja lite granna det här gamla folkbildningsidealet kanske, att man ska läsa, jamen, efter den här rapporten om läsförståelse, man har nån bild av att bildningsnivån skulle sjunka. Jag vet inte riktigt hur det funkar men, på nåt sätt att, jag vet inte hur det är, vuxna och unga möter väl litteratur på olika sätt. Kanske har man bilden med sig när man är ung att litteratur är något som hör till skolan, att man ska läsa saker för att fröken har sagt det, eller magistern, men det finns ju så många andra portar in i litteraturen och jag vet inte om bibliotek kan vara en annan, inspirera mer än att mästra. (Fredrik)

Det handlar bland annat om att informera om eller välja sådant som besökarna kanske skulle tycka om ifall de bara kände till dess existens. ”Man märker det efter författarbesöken, att det finns, om det varit bra då, men det finns alltid en entusiasm och många vill läsa böcker av den författaren.” (Fredrik) Man kan också med ett mindre

² Oskar refererar till de två lokaler de använder för författarbesök, en större lokal i anslutning till biblioteket med scen och inne på biblioteket utan scen.

författarbesök vara mitt i biblioteksrummet under öppningstid och på så vis locka spontana åhörare. Det kan också handla om att vid ett samtalsbaserat författarbesök prata om intressanta aspekter av boken snarare än att beskriva vad boken handlar om, eftersom syftet är att besökarna ska läsa boken efteråt. Ämnen, författare eller böcker, som på olika sätt är aktuella, är även sådan som lockar besökarna att komma till författarbesöket. En respondent berättar att de ställer frågan ”vad är spännande?” (Nora) när de ska välja ut författare till framtida arrangemang. Att erbjuda smalare litteratur är enligt flera respondenter ett vågspel. ”Hur experimentell vågar man vara?” (Fredrik) Men chansningen som ligger i att inspirera någon till att hitta en smalare genre eller författare omtalas. ”De som valde att komma ... de hittade nog in till en ny författare, jag vet inte om alla sen gick hem och läste honom, men de fick nog en berättelse där från honom, lärde känna honom.” (Fredrik)

Ett varierat utbud gör att hela författarbesöksverksamheten verkar mera intressant för besökarna i ett längre tidsperspektiv. Skyltning av böcker i biblioteket innan författarbesöket och försäljning av böcker efter författarbesöket verkar också inspirerande för besökarna genom att de får direkt möjlighet att läsa dem. En respondent talar om att det är flera som påverkar vilka författare, som ska bjudas in. Det kan vara den programansvariga, bibliotekarier och personer i olika föreningar, som också bidrar med ekonomiska medel. ”Tanken är att återta makten över hela programmet, ha en strategi och tanke som passar oss.” (Oskar)

Författarbesöket kan också ses som en del i en litterär erfarenhet, där fokus inte så mycket ligger i det inspirerande utan i något djupare, att en erfarenhet som redan är gjord blir utvidgad. Enligt en respondent kan det ”vara en fortsättning, en fördjupning av en läsning som redan har varit” (Emma). Biblioteket fungerar genom författarbesöksverksamhetens fokus på inspirerande erfarenheter och upplevelser som inspirationsrum.

5.2.2 Kategori B – livslångt lärande

Denna kategori är liten. Den kan kopplas till inspirationsrummet, lärande rummet och målen experience och empowerment, vilket har att göra med ett livslångt lärande och hur författarbesöket genom att bli en attraktion kan visa besökarna på nya möjligheter som finns i biblioteket.

Författarbesöken nämns kopplade till ett livslångt lärande eller till biblioteket som en resurs för lärande. Kopplade till ett lärande för besökarna, menar Emma att ”allt är egentligen ett lärande”. På hennes bibliotek kan facklitteraturen och skönlitteraturen gå ihop i författarbesöken. ”Det är inte vattentäta skott”. Andra respondenter nämner facklitterära författarbesök som något vanligt förekommande, även om skönlitterära författarbesök är fler. Kopplade till biblioteket som en resurs för lärande används författarbesöket också som ett sätt att locka folk till biblioteket för att när de väl kommer ska kunna upptäcka bibliotekets alla resurser. Ett mål i längden är alltså att

samhällsinvånarna ska få kunskap om att biblioteket finns där för dem och allt vad de kan finna där som kan vara till glädje och nytta för dem. En respondent menar att det handlar om att hitta en synergieffekt och att besökarna ska få upp ögonen för allt som finns. ”Oj, kan man använda dator här, oj kan man skriva ut, oj kan man gå en datakurs, oj kan man låna filmer ...” (Nora)

Genom fokus på ett livslångt lärande och att visa upp bibliotekets olika resurser fungerar biblioteket genom författarbesöksverksamheten som ett inspirationsrum och ett lärande rum. Målet experience handlar i denna kategori om lärandet och den erfarenhet och upplevelse som för med sig ett livslångt lärande eller ett upptäckt av biblioteket som en institution för fri tillgång till information och kunskap. Målet blir alltså att ge besökarna en möjlighet till upplevelser kopplade till lärande. Kategori B är som sagt främst knutet till lärande rummet, vilket innebär att de motiv, som uppvisade empowerment som mål, också hade att göra med ett lärande eller en ambition att visa på bibliotekets resurser för besökarna. I längden kan besökare, som inte är användare av biblioteket i vanliga fall, få chansen att ta del i den fria och obegränsade tillgången till kunskap och information, och därmed öka sina möjligheter att bli en självständig medborgare.

5.2.3 Kategori C – delaktighet

Följande kategori är kopplad till mötesrummet och målen empowerment och involvement, vilket har att göra med hur biblioteket på olika sätt anstränger sig för att tillgängliggöra sin verksamhet och bjuda in till delaktighet samt att sträva efter att uppmuntra engagemang och delaktighet genom att anordna författarbesök med kopplingar till lokala författare, aktuella frågor och minoriteter.

Biblioteket anstränger sig i olika grad att bjuda in besökare till författarbesöken och flera respondenter ser som ett mål att få många besökare till författarbesöken. Reklam görs på hemsidan, inne i biblioteket, på anslagstavlor ute i kommunen, i lokala tidningar och i programfolderar, som finns tillgängliga i biblioteket för användarna och som distribueras under andra författarbesök eller program. Att medvetet anordna författarbesök för andra målgrupper än den, som brukar komma på författarbesök, uppfattas som viktigt. Det framkommer att samarbeten med olika föreningar och bokaffärer kan göra att olika slags målgrupper kommer. Att knyta an till lokala författare är också betydelsefullt. Det framkommer att det är viktigt för biblioteket att nå ut till samhällsinvånarna och att göra sig tillgängliga för dem. Detta kan ge besökarna ökad information och kunskap om, och ökad chans att delta i, lokalsamhället. Tidpunkten för författarbesöken är noggrant utvalda, oftast med motiveringen att eventuella besökare då är mellan arbete och hem och därför lättare kan komma på författarbesöken. Gratis inträde är ett sätt att ta bort hinder för människor att delta. ”Kultur ska vara tillgängligt för alla.” (Anna) Oskar menar att eftersom det ofta är pensionärer, som kommer på författarbesöken, är det bra att det är gratis då denna

målgrupp inte är ekonomiskt stark. Pontus nämner i sin tur att avgiftsfria evenemang handlar om att tillgängliggöra beståndet och verksamheten.

Ett aktivt deltagande är något som både uppmuntras och anses vara av vikt för besökare och författare. En respondent omtalar lådor, där bibliotekets användare kan tycka till och ge förslag, medan de andra respondenterna talar om den muntliga responsen och att den är viktig att fånga upp. Man talar om att anordna sådant man tror att besökarna är intresserade av, så att många ska komma. Att det finns en möjlighet att ställa frågor efter författarbesöket, eller att besökarna kan ställa frågor under tiden, är också av vikt. Många besökare går fram till författaren och pratar med denna informellt efter den formella frågestunden. Att besökarna frågar visar att de är intresserade, har lyssnat och är med, enligt Oskar.

Författarbesöken kan genom att knyta an till aktuella frågor i samhället anta formen av en samhällsdebatt. Det finns också en strävan efter att uppmärksamma minoriteter för att stärka deras ställning och delaktighet i samhället. Nora berättar till exempel om att de har haft besök av Joakim Medin, som skrivit "Kobaneboken". Författarbesöket rörde i det fallet "aktuella världspolitiska frågor", vilket enligt Nora är direkt kopplat till bibliotekets mål att sprida samhällsinformation. Genom att få ta del i ämnen och frågor, som berör dagens samhälle, lokalt och världsligt, får individen delta i en erfarenhet, som potentiellt kan förändra något i henne. Genom deltagandet i en aktivitet som rör samhällsfrågor öppnas en möjlighet för att individen blir mer engagerad och stärkt i sin roll som medborgare.

Exempel på hur biblioteket uppmärksammar minoriteter är att författarbesök anordnas på internationella kvinnodagen och att man bjuder in författare, som talar det språk som en grupp kommuninvånare har som modersmål. Biblioteket fungerar genom författarbesöksverksamhetens fokus på delaktighet för både individ och på ett samhällsplan som ett mötesrum.

5.2.4 Kategori D – social plats

Inom denna kategori återfinns sådant som kan kopplas till mötesrummet, inspirationsrummet och målen experience och involvement, vilket innebär hur verksamheten kan användas för att skapa erfarenheter och engagemang och hur den blir en socialt levande plats för möten och gemenskap. "Vi har ett ansvar att arrangera saker så att biblioteket är en levande plats, så att vi inte bara är böcker, datorer och tidningar." (Anna)

Att författarbesöket får karaktären av ett samtal, är enligt flera respondenter positivt. En mindre lokal med en mindre publik öppnar upp för en intim stämning och en ökad dialog. Folk kanske heller inte vågar öppna sig i större sammanhang. Något som ses som positivt är om det "väcker något i åhörarna, som går tillbaka till scenen, att det blir en bra energi mellan författaren [och åhörarna]" (Nora).

Biblioteket blir genom författarbesöket en social plats, som människor kan göra saker tillsammans på. Nora nämner till exempel att ett kafé, i samband med vissa författarbesök, ställer i ordning mat och att besökarna får äta och mingla innan författarbesöket, vilket inte bara handlar om att mötas, utan också om att uppleva något. Det handlar för samma respondent också om att kombinera olika ämnen, genrer, författare och kända personer för att skapa en "clash" mellan målgrupperna och få olika människor att mötas i något gemensamt. Det rör sig både om att mötas, men också om att inspireras.

En aspekt av författarbesöket utgörs av besökarna själva och deras inbördes relationer. Fredrik nämner att när de från bibliotekets sida fokuserade på att ha evenemangen på vardagskvällar istället för på helgerna, så var det flera som frågade efter dessa och undrade när de skulle bli av igen. Han tänker att det har med en social aspekt att göra, att biblioteket i och med författarbesöket blir en knutpunkt. Många som kommer känner varandra men har kanske inte träffats på ett tag, så att det på det viset uppstår samtal mellan besökarna. De är enligt Fredrik, "intresserade av kultur, men de är också intresserade av varandra nånting händer med besökarna sinsemellan".

Det handlar också om en sorts gemenskap, att inkludera åhörarna. På Emmas bibliotek är författarbesöken ofta i form av samtal. Man utgår inte ifrån att besökarna har läst boken.

Vi brukar presentera ganska mycket, vi brukar utgå från att folk inte vet så mycket, bara för säkerhets skull, med risk för att någon känner att man berättar nånting som de redan vet så brukar vi förklara ganska mycket så att inte nån känner sig utanför. (Emma)

Biblioteket fungerar genom författarbesöksverksamhetens fokus på dialog, gemenskap och möten främst som ett mötesrum, men också som ett inspirationsrum, vilket flera aspekter inom kategorin pekar på. Kategorin berör målet experience i anslutning till mötet med andra människor. Biblioteket kan exempelvis för besökarna möjliggöra medmänskliga erfarenheter och upplevelser tillsammans med andra. Målet experience stöds också genom dialog och samtal med andra människor, där individen kan ta del av andras erfarenheter och ställa frågor, som är angelägna för henne. Ett mål för biblioteket kan formuleras som att skapa förutsättningar för människor att växa tillsammans med andra.

5.2.5 Kategori E – kreativitet

Följande kategori är också liten till omfånget. Det, som återfinns under kategorin, har att göra med det performativa rummet och inspirationsrummet och målen involvement och experience. En intressant aspekt av denna kategori är de inbördes förhållanden, som de två målsättningarna har. Eftersom författarbesöket i sig kan ses som en föreställning har jag utgått från det performativa rummet i relation till besökaren och inte till författaren.

En målsättning kopplad till inspirationsrummet och involvement är att besökaren, genom att ta del av författarnas berättelser och erfarenheter om sina skrivprocesser, även själv kan börja tänka och reflektera över sitt eget skrivande. Besökaren inspireras till engagemang i kreativa processer. En andra målsättning, i sin tur kopplad till det performativa rummet och de båda målen involvement och experience, är att biblioteket genom författarbesök kan erbjuda en plats för amatörer att prata om sina böcker och exponera sig själva och att de kan få möjlighet att läsa upp egen poesi. I detta fall blir besökaren till ett subjekt som upplever och erfår något i och med att hon själv är aktiv. I och med detta blir biblioteket ett performativt rum medan det i och med den första omnämnda målsättningen fungerar som inspirationsrum, detta trots att deras gemensamma motiv är engagemang och kreativitet. Emma tar upp att de har en poesiscen, ”i första hand är det poeter som vi pratar med där eller allmänhet som läser poesi, folk som är amatörer men som läser poesi” och Oskar berättar om att lokala mindre författare, som själva tar kontakt med biblioteket, får en chans att berätta om sina böcker under ett visst evenemang, som bland annat kan innehålla författarbesök.

I denna kategori kopplas målet involvement till möjligheten att kreativa processer väcks i besökaren eller att besökaren kan bli den aktiva, som läser upp sin poesi. I och med den låga förekomsten av dessa motiv i textmaterialet vill jag säga att målet i relation till individens eget skapande inte stöds i särskilt stor utsträckning i författarbesöksverksamheten. Däremot stöds målet, som tidigare nämnts, i större utsträckning i motiv, som har att göra med ett socialt sammanhang.

6. DISKUSSION

I detta kapitel diskuterar och analyserar jag vidare det, som framkommit i föregående kapitel, och kopplar det till delar av den tidigare forskningen och litteraturen.

Mitt syfte med uppsatsen är att bidra till forskningen om hur författarbesök som fenomen kan förstås i relation till folkbibliotekets samhällsliga funktion och för att kunna uppfylla syftet ställde jag följande forskningsfrågor, som också ligger till grund för kapitlets indelning:

- Vilka mål finns för författarbesöksverksamheten?
- Vilka funktioner har biblioteket genom författarbesöksverksamheten?

6.1 Författarbesöksverksamhetens mål

I analysarbetet framkom att det mål, som biblioteket genom författarbesöksverksamheten främst stöder, är experience (erfarenhet, upplevelse). Målen involvement (delaktighet, engagemang) och empowerment (bemyndigande, egenmakt) stöds i något mindre utsträckning och innovation (förnyelse, nytänkande, utveckling) inte alls. De kombinationer av mål som främst kunde identifieras är

experience och involvement samt empowerment och involvement. Enligt Jochumsen et al. (2012) är experience ett mål som är kopplat till individen och hennes uppfattning, erfarenhet och engagemang i ett sökande efter mening och identitet, medan empowerment och involvement mer har att göra med samhälleliga föresatser. Det är intressant att i kategorierna hitta beröringspunkter mellan mål, som berör samhället och människan i det.

Målet experience har i kategori inspirerande upplevelser (A) att göra med att besökaren ska få erfara eller uppleva något som är meningsfullt för henne, vilket kan uppnås genom att skapa en upplevelse som på olika sätt varierar eller utgår från besökarna själva och deras intressen eller utifrån en önskan om att ge besökaren tillfälle att uppleva något nytt. Detta är en fråga som Tveit (2004) menar är viktig att ställa sig som arrangör. Man bör vara medveten om vad vems önskemål man utgår från. Denna medvetenhet finns hos flertalet respondenter när de talar om smala författare respektive mer kända författare. Det handlar också om att locka människor till biblioteket. Detta kan jämföras med Jochumsen och Hvenegaard Rasmussen (2006b) konstaterande, att folkbiblioteket befinner sig i en ökad konkurrens om samhällsmedborgarnas uppmärksamhet. Det, som Hansson (2012) argumenterar för, att biblioteket också kan hålla fast vid en folkbildningsbaserad ideologi, betyder i det här sammanhanget att fortsätta och hålla fast vid att ge folk det som de kanske skulle tycka om, om de bara visste att det fanns, och att vara experimentell, trots att det också kan betyda att besökarna blir färre. Att anordna författarbesök som lockar folk till biblioteket är ett mål, att anordna författarbesök som är experimentella eller som berör smalare litteratur är ett annat, vilket Tveit (2004) tar upp som något en arrangör bör förhålla sig till – att sprida den stora litterära mångfalden. Att ha bildning som mål och att sprida en litterär mångfald är i sig inte samma sak – det går att göra det ena utan att beröra det andra – men det finns beröringspunkter. Bildningstanken togs bara upp av en respondent och det kan tyda på att det är ett känsligt ämne eller att det inte längre anses viktigt, trots att det enligt Ridderstrøm et al. (2015) har varit ett traditionellt mål med litteraturförmedling. Att tillgängliggöra böcker i samband med författarbesök är också ett sätt att stödja det andra målet, som Tveit tar upp, att väcka läslust. Läslust är också ett mål när det handlar om att inspirera människor och i ambitionen att ge besökarna något nytt, något spännande.

Tre kategorier, delaktighet (C), social plats (D) och kreativitet (E), innehåller motiv, vars mål kan sägas vara involvement, vilket visar att målet involvement finns med i relativt stor utsträckning i bibliotekets författarbesöksverksamhet. Målet involvement handlar i kategori delaktighet (C) om att bjuda in besökaren till författarbesök, som engagerar dem och låter dem vara delaktiga. En delaktighet kan exempelvis handla om att biblioteket möjliggör eller uppmuntrar besökarna att ge förslag, respons eller att ställa frågor. När det handlar om att ge förslag på författare var det bara en respondent som uttalade sig direkt om att uppmuntra det. Även om det endast är en detalj visar det kanske på att biblioteket inte låter användarna tycka till så pass mycket om urvalet, som Hansson (2012) befarar, i alla fall inte i författarbesöksverksamheten. Kanske handlar det om att verksamheten är dyr och att ett val får stora konsekvenser. Respondenterna

uttrycker sig om en urvalsprocess, som många gånger är genomtänkt och övervägd. Att de flesta uttalar sig om en varierad författarbesöksverksamhet är också ett tecken på att man faktiskt är medveten om att man genom ett urval synliggör något specifikt och därmed *inte* synliggör något annat, en medvetenhet som Ridderstrøm et al. (2015), Tveit (2004) och Hansson (2005) anser vara av vikt.

Att uppmuntra till delaktighet befanns också handla om att ha samarbetspartners, vilket främjar publikens sammansättning och storlek. Detta bekräftar också det, som Tveit (2004) fastställer, att om man vill nå ut till så många som möjligt ska man samarbeta med andra. Men samarbeten kan också innebära att andra, utöver biblioteket och den programansvariga, har inflytande över urvalet. Vad det kan innebära är tudelat, men enligt den berörda respondenten vill man återta makten över programmen, vilket bör tolkas som att det finns mål, som biblioteket vill realisera genom författarbesöken, och som i nuläget inte finns. Man är således medveten om den makt, som Ridderstrøm et al. (2015) talar om, och som man utövar genom urvalet. Även om författarbesök har funnit länge som en del av bibliotekets verksamhet, som Hansson (2005) påstår, betyder inte det att verksamhetens struktur är bunden. Tvärtom verkar biblioteken arbeta flexibelt med författarbesöken och pröva olika sätt och strukturer.

Något färre motiv hade kopplingar till målet empowerment och de återfinns i kategorierna livslångt lärande (B) och delaktighet (C). Målet handlar enligt Jochumsen et al. (2012) om att inom bibliotekets verksamhet stötta individen till ökad självständighet, vilket gör henne till en stark samhällsmedborgare, som kan ta beslut och lösa problem. Att lokala författare bjuds in eller att lokala samhälleliga frågor utgör en grund för ett författarsamtal kan ses som en anknytning till den sociala vardag, som Hansson (2005) nämner som ett mål för bibliotekets aktiviteter och tjänster. Det som berör människorna i samhället hjälper också biblioteket att finna sin plats. Jag vill argumentera för att biblioteket, genom att välja teman som engagerar människor i sin vardag och att förlägga evenemangen till just bibliotekets lokaler, skapar detta band mellan biblioteket och lokalsamhället.

Inget motiv kunde sägas ge stöd för målet innovation. Jochumsen et al. (2012) beskriver målet i termer av att finna lösningar på praktiska problem och utveckla helt nya koncept, metoder eller artistiska uttryck, vilket jag inte har funnit några kopplingar till, kanske främst för att författarbesöken inte ger utrymme för det personliga skapandet, som ligger till grund för utveckling. I och med att Jochumsen et al. (2012) åskådliggör målet innovation med exemplen att lösa praktiska problem och utveckla helt nya koncept, metoder och artistiska uttryckssätt, tolkar jag innovation så och har i textmaterialet inte sett något som kan tolkas på det viset. Det kan ändå vara så att jag i min tolkning av begreppet innovation eller i min tolkning av textmaterialet har förbisett vissa aspekter, som kunde möjliggöra att målet stöds.

Sammanfattningsvis vill jag mena att det som framkommit i analysen speglar det, som Grøn (2010) fann i sin studie, att litteraturförmedlingen på ett sätt är brukarorienterad, men inte bara det. Den bär här också spår av en sorts reflekterande bildningstanke eller

upplysningstanke och har en tydlig koppling till mål knutna till både individen och samhället och kopplingen där emellan. Upplevelsen är här både ett medel och ett mål.

6.2 Folkbibliotekets funktioner

I analysen framkom det att inspirationsrummet är det rum, som flest motiv i textmaterialet anknyter till. I den största kategorin (inspirerande upplevelser (A)) var inspirationsrummet dessutom det enda rum, som motiven länkade till. Man kan säga att biblioteket genom författarbesöksverksamheten i stor utsträckning fungerar som inspirationsrum, oavsett om det handlar om en strävan efter att skapa upplevelser för besökaren, att göra det möjligt för besökaren att skapa meningsfulla erfarenheter eller att inspirera henne till exempelvis läsning. Att bokutlåningen ökar tiden före och efter författarbesök stärker det Hvenegaard Rasmussen et al. (2011) påpekar, att förmedlingen av litteratur kan påverkas positivt av en upplevelseorienterad verksamhet.

Att upplevelsen i sig ses som ett mål är inte något nytt. Isaksson (2006) fastställde i sin studie att bibliotekarierna tyckte att de upplevelser och möten, som evenemangen ger, är huvudpoängen med att bedriva verksamheten. All inverkan på andra områden kunde ses som positiva bieffekter. Detta kanske inte är fullt lika påtagligt i min studie, även om flera aspekter pekar just på att upplevelsen är av stort värde när biblioteken anordnar författarbesök. Detta kan ha att göra med att Isaksson (2006) på ett mer direkt sätt diskuterade målen med verksamheten med sina informanter. Dessa kunde uttala sig om upplevelsen eller något annat var en viktig poäng med evenemangen. I min studie har jag ur respondenternas berättelser om sin verksamhet kunnat avläsa att upplevelsen är av vikt och något som man direkt eller indirekt arbetar med. Kanske hade en direkt fråga i mitt fall kunnat ge ett tydligare svar, men samtidigt skulle den vara ledande, något jag försökte undvika.

Genom en koppling till det livslånga lärandet, fungerar biblioteket genom författarbesöksverksamheten som ett inspirationsrum. Det livslånga lärandet har inte på samma sätt som det formella lärandet att göra med vad man blir ålagd att lära sig, utan vad man själv vill lära sig. Biblioteket kan också fungera som inspirationsrum för de besökare som, genom att ta del av författares berättelser och erfarenheter om egna skrivprocesser, själva stimuleras till att börja tänka kreativt. Att biblioteket genom författarbesöksverksamheten i stor utsträckning fungerar som inspirationsrum kan jämföras med Andersson och Skot-Hansens (1994) forskning, som visade att kulturcentrum var en av de mest förekommande profilerna bland de verksamheter de studerade. Kulturcentrum och inspirationsrummet kan inte likställas, men de har många beröringspunkter i fokus på upplevelsen.

Författarbesöksverksamhetens band till lärandet är få och återfinns inom kategori livslångt lärande (B). Genom författarbesök som handlar om facklitterära böcker och ämnesområden kan biblioteket genom författarbesöksverksamheten ändå sägas ha drag av lärandet. Detta stöder Welins (2013) slutsatser om att biblioteket har kopplingar

till lärande genom att föreläsningar i olika ämnen kan skapa förutsättningar för lärande. Genom tanken om det livslånga lärandet och författarbesöken som en ingång till ett utforskande av bibliotekets resurser blir kopplingen till lärande tydligare, även om författarbesöket endast i andra hand kan sägas bidra till ett utforskande. Om detta sätts i relation till det, som Hvenegaard Rasmussen et al. (2011) hävdar, att upplevelsen kan verka som katalysator till lärande, kanske ändå författarbesöken har en påverkan på människors lärande. De kan där få kunskap eller bli inspirerade till att inhämta kunskap. Det svaga bandet kan förklaras med att författarbesök till största delen är skönlitterära till sin natur och att studien har utgått från författarbesök riktade till vuxna, som till stor del förväntats ha avklarat sina formella studier.

Författarbesöksverksamheten realiserar modellens mötesrum i och med mötet med andra i publiken, med författaren och mötet med en institution, biblioteket. Flertalet motiv i kategorierna delaktighet (C) och social plats (D) kan länkas till mötesrummet, vilket gör att biblioteket i hög grad kan sägas fungera som mötesrum när det handlar om författarbesök. Detta motsäger i viss mån Andersson och Skot-Hansen (1994), som fann att socialt centrum var den minst förekommande profilen bland verksamheterna de studerade. Det kan tyda på att biblioteket som en social plats för möten och gemenskap har ökat, men samtidigt kan definitionerna på socialt centrum och mötesrum inte jämföras, vilket gör att jämförelser dem emellan kan bli missvisande.

Verksamheten som en plats mellan jobb och hem, som Jochumsen et al. (2012) talar om, framkommer i hög grad i textmaterialet. Lokaler, tidpunkt och utformning bidrar tillsammans till att biblioteket genom författarbesöksverksamheten kan ses som denna mötesplats. Tillgängligheten beror dock på flera faktorer. Bland annat finns det en ekonomisk aspekt. Om evenemanget är gratis eller mot avgift inverkar på vem som kommer dit. Detta kan jämföras med Pohjola och Robertssons (1998) studie, där det framkom att det var betydelsefullt att en del av programmen var gratis, för att inkludera alla.

Modellens mötesrum omtalas som den öppna, offentliga platsen där människor kan möta både likasinnade och olikasinnade människor. Genom att göra författarbesöket till något mer, exempelvis genom att kombinera ämnen, författare och genrer, kan verksamheten skapa möten mellan målgrupper, som annars inte möts. Detta pekar också på författarbesöksverksamheten, som tar plats i det fysiska biblioteket i motsvarighet till det virtuella, som en betydelsefull faktor för biblioteket ur ett demokratiskt perspektiv. Det går i linje med Audunsons (2004) slutsats, att det fysiska biblioteket ur ett demokratiskt perspektiv blir viktigt som en mötesplats för människor, som annars inte skulle ha träffats på grund av olikheter i åsikter och intressen. Kanske går det att argumentera för att det ändå mer handlar om att få uppleva något annat än att möta olikasinnade, men mötet finns där oavsett. Publiken får en chans att se och vara tillsammans med en annan grupp människor än den brukar. Vad det sedan ger är såklart svårt att säga. Det finns också tydliga exempel på att författarbesöken kan fungera som sociala knutpunkter för dem, som redan känner varandra. Respondenten Nora, som beskrev hur kombinationer av ämnen, författare och genrer kunde skapa möten mellan

målgrupper, jobbar på ett stort bibliotek, medan respondenten Fredrik, som beskrev hur författarbesöket fungerade som knutpunkt för dem som redan känner varandra, arbetar på ett litet bibliotek. Kanske kan en sådan skillnad bero på hur det lokala samhället ser ut och om biblioteket ligger i en storstad, där många olika människor tenderar att besöka biblioteket, eller i en liten kommun där invånarna känner eller känner igen varandra på ett annat sätt.

Motiven i kategori kreativitet (E) är sammanlänkade med det performativa rummet, men det är en liten kategori. Biblioteket, som ett performativt rum genom författarbesöksverksamheten, är en plats där amatören, bibliotekets användare eller en samhällsmedborgare, kan vara med och läsa upp egna alster och på så vis medverka till att författarbesöket kopplas till kreativitet på flera plan. Det är både en arena för amatörförfattare men också en verksamhet som kan sätta igång kreativa processer i besökaren. Detta är dock en mycket liten del av verksamheten. Detta faktum kom också Welin (2013) fram till, när han i första hand tillskriver användarna rollen som publik. Min undersökning bekräftar Welins slutsats att författarbesöksverksamhetens besökare främst fungerar som publik och i färre fall som aktivt subjekt, alltså den som själv uppträder.

6.3 ”The four spaces” och författarbesöksverksamheten i praktiken

I analysen, speciellt i de schematiska bilderna, går det att se hur oprecis modellen är att arbeta med, om man väljer att använda den såsom jag har gjort. I och med att begreppen och målen har sina bestämda platser i modellen, kan det vara svårt att visa på exakta egenskaper hos kategorier eller motiv grafiskt. Jochumsen et al. (2012) menar dock att alla mål och rum överlappar varandra och att det övergripande målet är att få rummen att interagera genom att inkorporera dem i olika delar av bibliotekets verksamhet. Det kan till exempel handla om arkitektur, design och tjänster. Detta tycker jag att författarbesöksverksamheten tydligt visar, att genom en varierad verksamhet, där olika aspekter stöder olika mål, blir biblioteket den plattform som rymmer dessa möjligheter. På det sättet tycker jag att modellen har varit relevant att använda, då analysen av författarbesöksverksamheten påvisar en sådan komplexitet som modellen refererar till.

Självklart kan inte en modell av verkligheten sägas visa på alla delar av verkligheten. Det är först och främst en förenkling. Modellens estetiska uppbyggnad och utseende kan också vara en fälla, vilken kan locka läsaren att vilja tilldela den auktoritet i alltför hög grad. Jochumsen et al. (2012) vill som sagt heller inte att modellen ska bli en mall, som biblioteken ska gå efter. De vill hellre att den ska användas som inspirationskälla och som en utgångspunkt för diskussion om det samtida och framtida biblioteket.

7. SLUTSATSER

Syftet med uppsatsen är att bidra till forskningen om hur författarbesök för vuxna som fenomen kan förstås i relation till folkbibliotekets samhällsliga funktion. För att kunna uppfylla syftet ställde jag frågan om vilka mål som finns samt vilka funktioner biblioteket har genom författarbesöksverksamheten.

Det som framkommit i uppsatsen är att författarbesöksverksamheten i hög grad stödjer målet experience och i något mindre grad målen empowerment och involvement. Författarbesöksverksamheten kan, utifrån intervjuerna, inte alls sägas stödja målet innovation. I de enskilda fallen förenas ofta två eller flera mål. Frågan om vilka mål som finns med författarbesöksverksamheten kan alltså besvaras med att målen generellt handlar om att inspirera besökaren till exempelvis läsning, att erbjuda upplevelser, att erbjuda möjligheter att möta andra människor och att bjuda in till delaktighet och ett upptäckande av bibliotekets resurser. Att målet experience är det mest förekommande målet kan stödja den teori, som menar att vårt samhälle är upplevelsebaserat. Samtidigt menade jag att experience främst ska tolkas som erfarenhet, men det betyder inte att man kan utesluta att det även innebär upplevelse. En upplevelse är självklart också en erfarenhet för det upplevande subjektet. Det går heller inte att frånga det faktum att författarbesök i sig är en upplevelse, vilket gör en sådan slutsats något skev. Att respondenterna däremot är medvetna och reflekterande kring verksamheten och har så många skilda tankar kring vad som ska erbjudas, hur det ska göras och varför man väljer att anordna besöken, kan betyda att dessa ses som en betydelsefull del i bibliotekets hela verksamhet. Om detta betyder att det är just upplevelseaspekten, som är av vikt eller inte, det är svårare att svara på. Det enda som kan sägas vara ett faktum, är att upplevelsen i författarbesöksverksamheten är både ett medel och ett mål.

Något annat som framkom är att biblioteket genom författarbesöksverksamheten i högre grad kan sägas fungera som inspirationsrum och mötesrum och i mindre grad som lärande- och performativt rum. Frågan om vilka funktioner som biblioteket har genom författarbesöksverksamheten kan besvaras med att säga att biblioteket främst fungerar som ett rum för möten och inspirerande upplevelser och i andra hand som ett rum för lärande och skapande verksamhet. Oftast handlar det om en konstellation av flera i varje enskilt fall. Dessa resultat både bekräftar och motsäger det, som Andersson och Skot-Hansen (1994) fann i sin studie. De kom underfund med att kulturcentrum, som främst kan kopplas till inspirationsrummet, var den främst förekommande profilen bland de undersökta biblioteken, vilket även denna studie kom fram till. Men något som står ut här och som motsäger Andersson och Skot-Hansen (1994) är att mötesrummet också verkar vara en viktig del av författarbesöksverksamheten. Även om deras profiler och ”The four spaces”-modellens rum inte kan likställas, är det ändå en intressant jämförelse.

En granskning av författarbesöksverksamheten belyser det faktum att folkbiblioteket hyser en mängd möjligheter att finnas för och skapa olika förutsättningar för människor att växa, mötas, lära, inspireras och delta i samhället. Biblioteket vill finnas för alla och

försöker tillgängliggöra sig så gott man kan för att skapa möjlighet för människor att komma dit. Det handlar både om att ge människor det de vill ha, men också om att ge dem något de kanske inte visste om att de ville ha. Här finns en tydlig kamp mellan målen att få människor till biblioteket och att synliggöra smalare litteratur. Man är på biblioteken medvetna om den makt man utövar i urvalet och vad man vill uppnå med verksamheten. Biblioteket kan, genom att välja teman som engagerar människor i sin vardag och att förlägga evenemangen till just bibliotekets lokaler, skapar ett band mellan biblioteket och lokalsamhället, vilket Hansson (2005) menar kan hjälpa biblioteket att finna sin plats i samhället. Det finns ett starkt fokus på upplevelsen och på en social aspekt, vare sig det handlar om möten mellan likasinnade eller olikasinnade och oavsett om det handlar om möten med andra i publiken, med författare eller med biblioteket som institution.

De kategorier som framkom i analysen visade på den bredd, som verksamheten kan ha genom exempelvis olika utformning, olika ämnesinnehåll och användning av olika lokaler. Med andra ord är författarbesöksverksamheten en bred och variationsrik verksamhet, som på olika sätt fungerar som plattform för flera av bibliotekets, av Jochumsen et al. (2012) framtagna, övergripande mål för folkbiblioteket. Även om Hansson (2005) menar att litteraturförmedlingen och en allmänskulturell verksamhet varit relativt stabil under en längre tid har jag funnit att verksamheten ser olika ut på olika bibliotek, exempelvis att det inte finns någon konsensus kring vem som är ansvarig och vem det är som väljer ut vad som ska förmedlas. Verksamheten är, och bör kanske också i framtiden vara, obunden och kan därigenom anpassas i hög grad till målgrupp, situation och mål. Däri ligger kanhända dess styrka.

En aspekt av att använda modellen är att jag genom att använda mig av den utgår ifrån det perspektiv Jochumsen et al. (2012) har. Som tidigare sagt, finns det flera sätt att se på det upplevelsebaserade samhället och hur biblioteket bör förhålla sig till det, anpassa sig eller verka som motkraft. Som jag tolkar författarna till modellen finns det i deras resonemang en positiv syn på upplevelsen och på en förändring för både bibliotek och samhälle. Kanske skulle användningen av en annan teori kunna belysa andra aspekter av författarbesöksverksamheten och ta fram andra kvaliteter i textmaterialet. Eftersom modellen förutsätter att upplevelsen är central blir kanske också konsekvensen att fokus sätts på den i textmaterialet. Samtidigt är författarbesöket som sagt i sig en upplevelse, vilket gör att det inte kan anses konstigt om folkbiblioteket spinner vidare på just upplevelseaspekten när de arbetar med eller utvecklar den verksamheten. Detta gör det också svårt att säga om just den här typen av litteraturförmedling verkligen är den upplevelseorienterade förmedling, som Grøn (2010) fann vara framträdande i sin studie.

Det är otvivelaktigt så, att de slutsatser jag här dragit inte kan säga så mycket om författarbesöksverksamhet i allmänhet, eftersom empirin är liten. Även om den representerar en geografisk och demografisk variation och dessutom en variation i verksamhetsstorlek, så står dessa resultat endast för de fem verksamheter som ingår i studien. Generellt sett kan ändå författarbesöksverksamheten förstås som ett sätt för

biblioteket att genom *en* verksamhet kunna erbjuda besökarna ett evenemang som rymmer många möjligheter.

8. FÖRSLAG TILL FORTSATTA STUDIER

Jag valde att avgränsa min undersökning till att studera författarträffar ur bibliotekets perspektiv och valde därmed bort användarens, författarens och författarcentrums perspektiv. Det vore intressant att genomföra en studie av samma fenomen men utifrån ett användarperspektiv, vilket kan belysa vad i verksamheten som verkligen kommer besökarna till del och hur det sker. Förslagsvis skulle också en större studie kunna säga något mer om huruvida de slutsatser jag dragit är representativa även för en större empiri. En kvantitativ studie av samma ämne kunde också belysa andra aspekter än de som åskådliggjorts i denna uppsats. Detsamma gäller en studie som använder en annan teoretisk modell eller en annan empiri som utgångspunkt.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Ahlberg, M. (1999). *Författareevenemang på svenska folkbibliotek* (Magisteruppsats, 1999:52). Borås: Högskolan i Borås.

Andersson, M. & Skot-Hansen, D. (1994). *Det lokale bibliotek: Afvikling eller udvikling*. København: Danmarks Biblioteksskole.

Audunson, R. (2005). The public library as a meeting-place in a multicultural and digital context. *Journal of Documentation*, 61, 429-441.
doi:10.1108/00220410510598562

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Författarcentrum. (u.å.). *Arvodeslista*. Hämtad 2016-05-09 från
<http://www.forfattarcentrum.se/verksamhet/forfattarformedling/arvodeslista/>

Grøn, R. (2010). *Oplevelsens rammer: Former og rationaler i den aktuelle formidling af skønlitteratur for voksne på danske folkebiblioteker* (Doctoral thesis, Department of Information Studies, Royal School of Library and Information Science, Denmark). Hämtad från http://forskning.iva.dk/files/30872029/rasmus_PHD.pdf

Hansson, J. (2005). *Det lokala folkbiblioteket: Förändringar under hundra år*. Linköping: Mimer, Institutionen för beteendevetenskap, Linköpings universitet.

Hansson, J. (2012). *Folkets bibliotek?: Texter i urval 1994-2012*. Lund: BTJ Förlag.

Hvenegaard Rasmussen, C., Jochumsen, H. & Skot-Hansen, D. (2011). *Biblioteket i byudviklingen: oplevelse, kreativitet og innovation*. København: Danmarks biblioteksforening.

Isaksson, P. (2006). *Folkbildning och kultur i det offentliga vardagsrummet: En studie om varför man arrangerar evenemang på bibliotek* (Magisteruppsats, 306). Umeå: Umeå universitet.

Jochumsen, H. & Hvenegaard Rasmussen, C. (2006a). Bibliotekets brugere – fra klienter til forandringsagenter. I L. Emerek, C. Hvenegaard Rasmussen & D. Skot-Hansen (Red.), *Folkebiblioteket som forvandringsrum* (s. 41-52). København: Danmarks Biblioteksforening.

Jochumsen, H. & Hvenegaard Rasmussen, C. (2006b). Oplysning i senmoderniteten. I L. Emerek, C. Hvenegaard Rasmussen & D. Skot-Hansen (Red.), *Folkebiblioteket som forvandringsrum* (s. 13-24). København: Danmarks Biblioteksforening.

Jochumsen, H., Hvenegaard Rasmussen, C. & Skot-Hansen, D. (2012). The four spaces – a new model for the public library. *New Library World*, 113, 586-597.
doi:10.1108/03074801211282948

- Justesen, L. & Mik-Meyer, N. (2011). *Kvalitativa metoder: Från vetenskapsteori till praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Kungliga biblioteket. (2015). *Bibliotek 2014*. (Rapport). Hämtad 2016-05-05 från http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/files/2015/05/Rapport_Bibliotek2014.pdf
- Ljung, E. (2006). *Läsfrämjande verksamhet för vuxna: En kvalitativ undersökning av bibliotekariers arbetsmetoder, litteraturförmedlande roll och kompetens* (Magisteruppsats, Institutionen för ABM, Uppsala Universitet, nr 284). Hämtad från <http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A213402&dsid=6908>
- Luo, L. & Wildemuth, B. M. (2009). Semistructured Interviews. I B. M. Wildemuth, *Applications of social research methods to questions in information and library science* (s. 232-241). Westport: Libraries Unlimited.
- Lyssna, läsa, mötas: Om programverksamhet på bibliotek* (2007). Lund: BTJ Förlag.
- Malmö stad. (u.å.-a). *Internationell författarscen*. Hämtad 20 april, 2016, från <http://malmo.se/Kultur--fritid/Biblioteken/Vara-bibliotek/Stadsbiblioteket/Internationell-forfattarscen.html>
- Malmö stad. (u.å.-b). *Om Garaget*. Hämtad 7 april, 2016, från <http://malmo.se/Kultur--fritid/Kultur--noje/Garaget/Garaget/Om-Garaget.html>
- Pohjola, S. & Robertsson, Å. (1998). "Kultur ska heller inte alltid vara tillgänglig för alla": *En undersökning av besökare vid kulturarrangemang på huvudbiblioteket i Göteborg* (Magisteruppsats, 1998:76). Borås: Högskolan i Borås.
- Ridderstrøm, H., Skjerdingsstad, K. I. & Vold, T. (2015). Kulturformidlingens hva, hvordan og hvorfor. I H. Ridderstrøm och T. Vold (Red.), *Litteratur- og kulturformidling: Nye analyser og perspektiver* (s. 15-37). Oslo: Pax forlag.
- Statens kulturråd. (2009). *Folkbibliotek 2008: Kulturen i siffror 2009:2*. (Rapport). Hämtad 2016-05-09 från http://www.kulturradet.se/DOCUMENTS/PUBLIKATIONER/2009/FOLKBIBLIOTEK/FOLKBIBLIOTEK_2008.PDF
- Statistiska centralbyrån. (2010). *Fortsatt stor ökning av befolkning i tätorter*. Hämtad 2016-05-05 från http://www.scb.se/sv/_Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Miljo/Markanvandning/Tatorter-arealer-befolkning/12994/13001/Behallare-for-Press/Tatorter-2010-arealer-befolkning-korrigerat-2011-06-20/
- Styrelsen for Bibliotek og Medier. (2010). *Folkebibliotekerne i vidensamfundet: rapport fra Udvalget om folkebibliotekerne i vidensamfundet*. København: Styrelsen for Bibliotek og Medier.

Svensson, L. (2014). *Folkbibliotekets uppdrag i den nya bibliotekslagen: En idéanalys av sex remissvar på departementsskrivelse 2012:13* (Kandidatuppsats, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap (BHS), Högskolan i Borås, 2014:11). Hämtad från <http://bada.hb.se/handle/2320/13839>

Thorhauge, J. (2010). The public libraries in the knowledge society. *Scandinavian Public Library Quarterly*, 43, 4-7. Hämtad från <http://slq.nu/?article=denmark-the-public-libraries-in-the-knowledge-society>

Tveit, Å. K. (2004). *Innganger: Om lesing og litteraturformidling*. Bergen: Fagbokforlaget.

Welin, A. (2013). *Programverksamhet: Ett uttryck för folkbibliotekets identitet* (Kandidatuppsats, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap (BHS), Högskolan i Borås, 2013:19). Hämtad från <http://bada.hb.se/handle/2320/12585>

Zhang, Y. & Wildemuth, B. M. (2009). Qualitative analysis of content. I B. M. Wildemuth, *Applications of social research methods to questions in information and library science* (s. 308-319). Westport: Libraries Unlimited.

Bilaga

Intervjuguide

Information kring undersökningens syfte och hur lång tid intervjun beräknas ta.

Respondentens utbildning, verksamhetsansvar och tid i verksamheten.

- 1) **FREKVENNS.** Hur ofta har ni författarbesök? Varför har ni det så?
- 2) **MÅLGRUPPER.** Vilka målgrupper vill ni nå ut till? Varför?
- 3) **PLATSEN.** Var brukar ni ha författarbesöken? Hur tycker du att det fungerar? Hur påverkar platsen evenemanget?
- 4) **EXEMPEL.** Kan du berätta om något författarbesök du tyckte var lyckat?
- 5) **PUBLIKEN.** Tror du att publiken påverkar författarbesöket på något sätt?
- 6) **SYFTE/BETYDELSE.** Varför arrangerar ni författarbesök? (Fördelar? Mål? Viktigt?)
- 7) **FÖRFATTARE.** Hur bestäms vilka författare som ska bjudas in? Varför?
- 8) **TIDPUNKT.** Hur väljer ni tidpunkt för besöket? Varför?
- 9) **PLANERING/FÖREBEREDElse.** Hur planerar och förbereder ni ett författarbesök? Varför?
- 10) **UTFORMNING.** Hur utformas författarbesöken? Varför just så?
- 11) **UTVÄRDERING/UPPFÖLJNING.** Hur utvärderas och följs ett författarbesök upp? Får ni någon respons?
- 12) **SAMARBETEN.** Har ni haft samarbeten? Kan du se några fördelar/nackdelar?

Funderingar eller frågor från respondentens sida. Avslutande funderingar från intervjuaren för att rätta ut frågetecken eller för att få kompletterande uppgifter. Be om att få återkomma om något behöver kollas. Avsluta och tacka.